

Niedźwiedź wrócił w Sudety

Niedźwiedzia uznawano za szkodnika i tępiono od niepamiętnych czasów, ale planowe wybijanie rozpoczęło się ok. 1600 r., chociaż już wtedy był on na dużych obszarach zwierzęciem nielicznym. W części niżowej Śląska został wytępiony w 1. poł. XVIII w., a w Sudetach praktycznie do końca tego stulecia. W Hrabstwie Kłodzkim ostatniego osobnika zabito w 1664 r. (Muszyński 1939). W polskiej części Karikonoszy polowano na niego jeszcze w 1756 r., a ostatnie tropy stwierdzono w 1777 r., natomiast po czeskiej stronie ostatniego niedźwiedzia zabito na początku XIX w. W Górach Izerskich, po polskiej stronie, polowano nań do 1783 r. (Jakubiec, Buchalczyk 1987).

Znacznie później, jeszcze na początku XIX w., odbywały się polowania na niedźwiedzie w Jeseníkach, ale były to już tylko osobniki migrujące z Karpat (Pax 1921). Około 1600 r. występował on bowiem tylko w najwyższych, najbardziej niedostępnych partiach Hrubého Jeseníku (Hošek 1967). Tym większą więc sensacją jest ostatnie stwierdzenie pobytu niedźwiedzia w Sudetach, zarówno po polskiej jak i czeskiej stronie, o czym doniosła czeska prasa. Informacje dotyczące polskich Sudetów na ten temat są następujące:

Lasocki Grzbiet

Wiosną (kwiecień?) 1991 r. stwierdzono trop niedużego niedźwiedzia w oddz. 195 (Nadl. Kamienna Góra). Infor. p. Mirosław Peta, podléśniczy (podl.) z Jarkowic.

Jesienią 1991 r. (październik lub listopad) odnaleziono świeży trop w oddz. 200 (Nadl. Kamienna Góra). Infor. p. Mirosław Peta, podl. z Jarkowic.

Wiosną 1992 r. znaleziono gawrę na wysokości 900 m n.p.m., w oddz. 203 (Nadl. Kamienna Góra), w korycie wyschniętego strumyka. Był to stos gałęzi, a pod nim miejsce zalegania zwierzęcia. Śnieg w tym miejscu zanika dość wcześnie. Infor. p. Mirosław Peta, podl. z Jarkowic.

24.08.1993 w górnej części doliny Złotnej nad potokiem, na starym obozowisku harcerskim, stwierdzono ślady pobytu niedźwiedzia: porozrywany plaster pszczeleli, wydeptaną trawę z niewyraźnymi śladami łap oraz rozgrzebany spróchniały pień. Infor. S. i A. Jabłoński, Wrocław.

Góry Wałbrzyskie

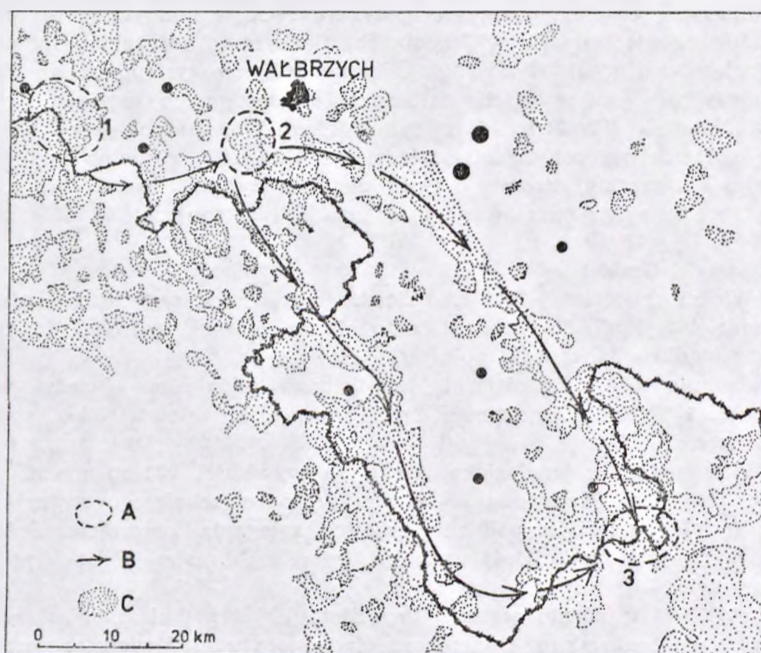
23.06.1994 znaleziono trop w paśmie Lesistej, na drodze przy oddz. 344/341 (Nadl. Wałbrzych) i oddz. 104/105 (Nadl. Kamienna Góra). Na

blotnistej drodze zrobił zdjęcia śladów p. A. Kornalewicz, leśniczy z Sokołowska. Infor. p. Karol Broda, leśniczy z Mioszowa.

W lipcu 1994 r. w paśmie Lesistej kobiety w lesie widziały niedźwiedzia siedzącego w malinach. Przygarniał łapami pędy z owocami do pyska. Infor. p. Karol Broda, leśniczy z Mioszowa.

Góry Złote

W czasie ferii, na początku lutego 1994 r., w dolinie Karpnowskiego Potoku (na wschód od Łądka-Zdroju) stwierdzono na śniegu duże, dość świeże tropy. Trop był trójkątny w obrysie, długości 15–20 cm, z odciskami pazurów z przodu. Zwierzę zeszło ze stoków Trojaka, przeszło przez potok po pniu i poszło dalej. Znalazcy tropów byli zdziwieni ich wielkością, ale okazało się, że są one bardzo niewyraźne, bo na grubym podkładzie liści, a poza tym odkrycia dokonano o zmroku. Infor. p. Andrzej Krajewski, Wrocław.

Ryc. 1. Rejony przebywania i prawdopodobne szlaki wędrówki niedźwiedzia w Sudetach. A — rejony przebywania: 1 — Lasocki Grzbiet, 2 — Góry Wałbrzyskie, 3 — Góry Bialskie; B — prawdopodobne szlaki wędrówki; C — lasy. — Regions of habitation and probable migration routes of bear in the Sudety Mts. A — regions of habitation: 1 — Lasocki Grzbiet, 2 — Góry Wałbrzyskie, 3 — Góry Bialskie; B — probable migration routes; C — forests

Góry Bialskie

Około 10 października 1994 r. (po pierwszym opadzie śniegu) stwierdzono tropy niedźwiedzia w Bielicach (Nadl. Łądek). Trop prowadził z tzw. Worka przez stoki Postawnej. Po tygodniu stwierdzono tropy w rejonie Suchej Przełęczy. Infor. p. K. Wróbel, leśniczy z Bielic.

Wszystkie te obserwacje wskazują, że przez 3,5 roku wędrował po Sudetach samotny niedźwiedź, który najprawdopodobniej przybył z Karpat. Podobne migracje odnotowywano już w przeszłości, aż do końca XIX w. (Pax 1921). Możliwość pobytu dwóch osobników, mimo znacznych odległości kolejnych stwierdzeń (ryc. 1), można wykluczyć porównując daty. Zwierzę to zachowuje się ostrożnie względem ludzi i raczej unika z nimi kontaktów.

Jest to kolejny przykład z ostatnich kilkunastu lat przemieszczania się niedźwiedzia na duże odległości. Poprzednie migracje miały miejsce: w 1982 r. w Beskidzie Małym (Jakubiec i in. 1983), w 1986 r. w okolicach Tarnowa oraz w 1987 r. na Roztoczu. Wszystkie te wędrówki trwały jednak tylko kilka miesięcy, pobyt w Sudetach był dłuższy i kierunek powrotny w Karpaty może wiązać się z brakiem kontaktów w tym czasie z innymi przedstawicielami tego gatunku. Również zachowanie migrujących niedźwiedzi bywa bardzo różne. Osobniki z Beskidu Małego i okolic Tarnowa wyrządziły wiele szkód, natomiast ten z Roztocza, wędrując kilkaset kilometrów, nie spowodował ani jednej (Jakubiec 1990).

Tak długi pobyt niedźwiedzia w Sudetach świadczy o tym, że warunki bytowania ma tu dobre, a zatem można przewidywać, że to pasmo górskie stanie się ostoją tego wspaniałego zwierzęcia.

Zbigniew Jakubiec

PISMIENNICTWO

Hošek E. 1967. *Medvědi na Moravě a ve Slezsku*. Acta Musei Silesiae A, 16: 173—183.

Jakubiec Z. 1990. *Distribution of the Brown Bear in Poland and problems concerning its protection*. Aquilo, ser. Zool. 27: 51—57.

Jakubiec Z., Buchalczyk T. 1987. *The Brown Bear in Poland: Its history and present numbers*. Acta Theriol. 32, 17: 289—306.

Jakubiec Z., Bieniek M., Profus P. 1983. *Czy niedźwiedzie wrócą do swych dawnych ostoi?* Las Polski 2 (950): 27—29.

Muszyński A. 1939. *Fauna Dolnego Śląska*. Wszechświat 2: 37—42.

Pax F. 1921. *Die Tierwelt Schlesiens*. G. Fischer Verlag, pp. 342, Jena.